

הספרדים והבחירות

פרסום ראשון: "הארץ", 9 במרס 1920

שפת המקור: עברית

את המאמר הזה אני כותב, כמובן, על אחריותי אני. לא התייעצתי עם שום ספרדי ועם כל איש בכלל; אבל הדברים שאגיד פה הם תוצאות התבוננותי במשך שנתיים אלה וגם קודם לכן בגורי בקושטא ובסאלוניקי – ביחסי העדות במזרח. היחסים האלה אינם בריאים, ופה בארץ-ישראל הם מביאים נזק רב לכל עמדתנו הלאומית. מצד אחד מפסידה תנועתנו כמעט לגמרי את עזרתו של יסוד יהודי חשוב, יסוד שיש לו יתרונות רבים על אחיו האשכנזי. נפשו רעננה מזו של יליד הגיטו הצפוני, לא סבל כמונו, לא הוכרח להתחכם ולהתעקם כמונו, וגם לא רדף כמונו אחרי צללי תוהו, חלומות הבל, סיסמות עבודה זרה. גם במשך דורות נם ונח, ואם כי שכח בינתיים הרבה מתרגילי-החרב הרוחניים, שבלעדיהם אין לנצח במלחמת הקיום, וגם חרבו העלתה חלודה והוקהתה, ואולם צבר ושמר מתחת לאפר עסיסים שאנחנו בזבזנו ללא הועיל. ומלבד זה, יודע הוא את המזרח ואת דרכו ולשונו, ואין להעריך את ההפסד שהפסדנו שלא השתמשנו בנסינו ובתיווכו בצעדינו הראשונים במזרח. גם בשביל השלטת שפתנו חשובה השפעתו למאוד, כי גם ספרדי שאינו יודע עברית הלוא הוא מחאה חיה נגד כל שאיפה ז'ארגונית. בכל אלה לא השתמשה תנועתנו בלתי אם במידה בלתי-מספקת, ובזה הפסידה. מצד אחר, הפסיד גם הספרדי. נשאר במקצת שקוע בצל השפעה ליבאנטינית, ואת הטוב שהבאנו אתנו מהצפון והמערב לא למד.

מי אשם? על השאלה הזאת אני עונה בלי כל פקפוק: האשכנזי. אך ורק האשכנזי. שמעתי את כל התירוצים ואת כל הטענות הרגילים, את "אי-אפשר", ואת "אינם רוצים" וגם "אינך יכול לשער". פטפוטים. אבות ה"אליאנס", כשבאו לפני יובל שנים לאיזמיר ולקושטא, מצאו שם סביבה "זרה" הרבה יותר מזו שמוצאים אנחנו פה כיום, ואף-על-פי-כן חדרו לתוך הסביבה הזאת, השפיעו עליה, פקחו את עיניה ונתנו בידי בניה כלי-עבודה וכלי-נשק חדשים למלחמת הקיום. מטרות ה"אליאנס" אינן מטרותינו, אך חבל שלא ידענו גם אנחנו ללכת בדרכה. ולי ברורה גם סיבת ההבדל הזה-מדוע הצליחו אבות ה"אליאנס" במפעל שבו לא הצלחנו אנחנו. הסיבה היא: הם היו בני-אירופה אמיתיים ואנחנו ברובנו איננו אלא בני-אירופה המזרחית, חצי-אירופה. תרבות-למחצה סכנה היא בכל מקום; הליבאנטיניות הצפונית לא עלתה בהרבה על אחותה

הדרומית. יהודי צרפת בזמנם באו מזרחה באותה רוח, שבה הולך מיסיונר אנגלי לעבוד בין שבטי קרקע-בתולה: לא התפארו בתרבותם העליונה, כי אם התקרבו והתחילו ללמד. אנחנו, יחד עם ה"הקוסובורוטקה"* השחורה ושנאת הגלות, הבאנו אתנו מרוסיה ומגאליציה מין גאווה מזוייפת – גאוות עני שנתעשר – מין פחד מוגזם שמא יחשבו גם אותנו לבני-בלי-תרבות-סימן אופיי של תרבות חצאית, חסרת בטחון עצמי.

"בית-הספר המשותף יאחדנו" – גם את הנחמה הזאת שמעתי, וגם היא איננה מספיקה. אם נתרגם את הפזמון הזה לשפה פשוטה, והיה פירושו: אתם עוד אינכם מסוגלים לשוויון ציבורי אתנו, אבל בניכם, בדור הבא – אולי... – על בסיס כזה לא נבנה יחסים בריאים. שום עדה, שום קיבוץ לא ישלים עם ההשקפה, המתבטאת במלים האלה. ישאר רוגז כבוש, זרע קנאה ועלבון, סדק בכתלנו אשר אולי ביום אחד, דווקא ברגע של משבר, יתרחב והיה לפרץ. אך גם מבלעדי כל אלה, הפזמון, כשהוא לעצמו, על דבר בית-הספר המשותף, המציל והמכפר על הכל, איננו נכון. בית-הספר איננו כל החינוך, הוא רק הוא רק אחד מגורמי החינוך. בתוניס ובאלג'יר, בבאקו ובטאשקנט, עוד לפני עשר שנים, רגיל ומצוי מאוד היה הטיפוס של מושלמי צעיר, בן הורים עשירים, שלמד בגימנסיה או בקולג' וגם באוניברסיטה – ואחרי כן שב לעירו ולסביבתו וכעבור שנתיים פשט את בגדי-המערב לבש "חאלאט" ו"מסאנים", וישב על השטיח, שלוב רגל, כאביו וכאביו-זקנו, ויחד עם המנהג החיצוני חזרו גם הרוח והנטיות של הדור הישן. בית-הספר בונה ונוטע, אבל ממשלתו קצרה, העלם גדל ואיננה – בו בזמן שהשפעת הסביבה מתמידה ונמשכת, ויש בידיה להרוס את הבנוי ולעקור את הנטוע. סביבה משותפת – זה חשוב לא פחות, מבית-ספר משותף.

"אם רצונך בשיתוף, למה תדרוש פירוד? למה תזכיר את הספרדים בתור קיבוץ מובדל, למה תדבר 'הם ואנחנו'?" – יען כי אינני מאמין, כי בשתיקה ושכחה נרפא את הסריטה הזאת. כבר נתבצרו ונתקשו במוחות הרגלי מחשבה, שבילי הגיון, שלא יועילו כנגדם אלא סמים חריפים. הצד הגרוע ביותר בשאלת הספרדים הוא: שבכלל שכחנו, כי יש שאלת הספרדים. מעשרה עסקנים שתשאלו, ודאי תשעה יגידו, כי אין שאלה כזאת, כי בוחרים בטוב בלי לשים לב לעדתו... ואני גם מוכן לשער, כי בזה הצדק אתם. ממש כן

* ברוסית: חולצה רוסית, זקופת צווארון, שמפתחה נרכס בצד- העורך.

הדבר, כשאומרים לנו מושלי הארץ, כי סיבת המיעוט של פקידי עברים במוסדות הממשלה היא, שהצעירים הערבים יודעים אנגלית וערבית יותר מצעירינו, – אולי בזה הצדק אתם. ובכל זאת – אין צדק. צדק איננו חשבון מכונתי, "שתיים ושתיים – ארבע"; צדק הוא דבר של חוש, ובמקום שאיננו – דרושים אמצעי-לחץ שלא מגדר הרגיל. רק הספרדים בעצמם יוכלו להבריא את המצב שתיארתי, רק הם בעצמם על-ידי פעולה עצמית. אבל אין פעולה עצמית בלי הסתדרות נבדלת – ולכן חושב אני, ותמיד חשבתי, את ארגון הספרדים בתור ספרדים לדבר חשוב ורצוי דווקא מנקודת הראות של איחוד האומה, שלמות האומה. רק אם תיווצר הסתדרות כזאת, ואם תהיה די חזקה ועקשנית ותתמיד להילחם על "העיקר הספרדי" – אז, רק אז יהיה לנו, כעבור שנים מעטות, חיי ציבור משותפים "בלי הבדל" – במשמעות הנכונה של שתי המלים האלה.

מכאן קל להבין את השקפתי על עמדת הספרדים בשעת הבחירות. אין זה עסקי לתת עצות למי שהוא, ואולם, לו הייתי ספרדי, הייתי נספח בפעם הזאת לאיזו אגודה ספרדית, ותומך ברשימתה ובוחר אך ורק במועמדיה. פן תשכח גם אסיפת הנבחרים, כי יש, ועוד לא נפתרה שאלת הספרדים בארץ.